

TEXTO ANOMAMY RYBÈNA RAREKRE EXPOSIÇÃO DIGITAL

Ixitkydkỹ: Iny hỹkỹna mahādu tky-txi itxèrèna bdèdkỹnana

Ixitkydkỹ hèka anoma rare iny dè-kò tky rahalètèmy roimyhỹre bdèdkỹnana, tasỹxe anoma ratxirèri butumy iny rỹira rikuhèmy rỹirèrimyhỹre, rùè ijrana rỹira wòtèna urikōmy ijkynamey ijra rỹihèny, ihāre tasỹxè ijō anomamy rèakamyhỹre, rakuhèmyhỹre xiwedenamy, ixikywidkỹnamey iwitxira witxiramyxè rỹirèrimyhỹre. Kiatahè inyboho dikèrymyhỹde timybo ixỹju rexitkynymyhỹre, ihykxè rakubtỹmy rỹira, kyri bdèdkỹnana dokuri, anohè wna ixỹju mahādu nō rahàrinykreku rexikywinymyhỹre, talahi ijky bdèdkỹnanamy tasỹ tuu wakursỹ ritohokunyre wsèmy.

Tamy ròtèna anoma rki ixỹju itxitkydkỹ-my ijky uriki tahè irùtakōtyhy anokō rarekre. Kiamy kditèkòsinykre hỹkỹna-ku timybo rỹiramyhỹ, anomaki rki itxi rekokuarènyre suu rikamyhỹrènyreku, arqueológico my rininimyhỹrènyre, ihyky taxe irbi namyhỹde tuu bdèkèry tasỹxe irbi ixāwimy namyhỹde ituèmyxe ramyhỹre hỹkỹna itxitkydkỹnana anomakuhukỹle rki século XV ku, taikikny moma rki tuu delkyde ibdèdkỹnanamy Abya Yala (América) tasỹ ijōmy Pindorama (Brasil).

Anoma bdèdkỹnana timybo anonanona wimy nakurimy namyhỹde hỹkỹna bdèdkỹnana tuèdèna, kaa dèkòsina digital ki anoma tai knỹityhykre Iny hāwky ixikywidkỹna boho. Kaa ixỹ mahādu hèka Bèrakahukỹ bira biramy ihāwarèny ramyhỹre, anomamy rki ixỹ hāwa sōè 27 my estado ki kiamy rakubtỹmy rỹira, Goiás, Tocantins, Mato Grosso ta Pará; ixỹ sōè tarki kiamyre 4 mil my. Kiatahè ixỹ mahādu lòrsènara wèriri widkỹ, iny ixikywidkỹna, anosira, itxitkydkỹ widkỹ, ritxoko widkỹ bohoboho, (rartimy roimyhỹre Patrimônio Imaterial Brasileiro my anomaki rki Instituto do Patrimônio Histórico e Artístico Nacional), ihāre tahè iny rikèrymyhỹre timybo hetoku rèlèmyhỹre, ihāre ta ijō rỹira iny anokèryna.

Iny hāwky mahādu hèka anoma rỹira lahi rybè kèrydu kiata butumy lahi ijky rikèrymyhỹre, moō ritxokorebo iny rỹira, timybo iny hỹkỹna ròrsèmy rỹira rikèrymyhỹre. Tai ratnykre hỹkỹna mahādu tky irbi rakèrykremy timybo iny rabdèdkỹnananymy rỹiramyhỹ, ròrsèmy rỹiramyhỹ, kawsèkny, itxitky bdèdkỹnana Brasil ijky-ki kdoikè.

Itxèrènamy rakòkunykremy roirèri ixỹ bdèdkỹnana butumy rybèna tuu kakòkunyre, butumyxè rekobyre, Iny Tori. Kiatahè ikèrydumy irùè wimy moma tuu dòidènyde Waxiakì Karajá ta Tuinaki Koixaru Karajá – itxèrènamy rỹira rihitxinyrènyre takèrynarènymy Museu Goiano Professor Zoroastro Artiaga ki, anoma rki rare dèlètèhymy rakòkunyre museu Goiânia ki, Goiás – uriki tahè idireto rekobyre tamy moma rki Giulliano Santos Ramos moma tèkòdumy Vânia Xavier Lima kia rki.

Formato digital my rakòkunyre anomareki rki ture ixỹ hāwa-my rakubtỹkremy, Iny mahādu butumy tuu robikèmy, rikèrykèmy anotyhytyhybo itxèrènamy tuu rỹira, tahāwa rbi kòlòkumy anokō, tachelula rbile idi rètèhèkèmy, kièmy butu iny rikuhèmy

rỹira. Tasỹxè texto, irtina rakòkunykre iny rybè-my irtina kdoikre, moma rki iwidkỹdure Wahuka, Sinvaldo Oliveira; tasỹxè Tori rybèmy kdoilekre moma rki ikywidkỹdure Mariana Brito.

Tkytarasana vídeo widkỹdu tasỹ moma boho roire Hawalari Coxini, Rafaella S. Coxini Karajá ta Juanahu Iny. Ihāre tasỹxè roirèri tai, iny iwèbinadumy namyhỹde, iruetà-my, tai rybè mnynadi ragravamy roirèri, urile tamy kdohokujakre anomybo knarybekre, timybo ano rèlèmyhỹre, rakuhèmyhỹre. Kiatahè idi itxèrèdu mahādu iwitxiramy tuu knarùenykre dèkòsinadi, urikixè awimy tai knahakre, tasỹxè tai roirèri tule awimy kòlòkuna no adehuna moma widkỹna Bárbara Freire ta Vitória Avelar.

Rarùdènamy riwinyra itxèrèna bdèdkỹnana tarakykydi riwinyra moma rki Bel Lavratti, idile anomysỹdkỹdu ròwitxòhèdkỹmyhỹre myle Iny projeto rỹiwna. Dèkòsina bdèdkỹnana tasỹ designer moda kèrydu ta museóloga rki Bárbara Freire takèrynamy rikywinyre, moma ikywidkỹdu tyhyre coordenação geral Indyanelle Marçal, anoma rki rare doutoranda Programa de Pós-Graduação em Arte e Cultura Visual da Universidade Federal de Goiás, ta moma ijōra tkyrtidkỹdu Rita Morais de Andrade, Professora Associada tamy universidade kole. Itxèrènamy kubtỹna ni, “Ixitkydkỹ: um olhar sobre os vestires tradicionais das mulheres Iny Karajá”, ixỹ butumy rekobyre ini-kò. Anomamy rki ratnytyhykremy tuu rybè, ixitkydkỹ hèka kia ratxirèri “vestir”, kiamy raraky-my ititulo.

Kaa dèkòsina kubtỹ digital, anoma wna rabutunumy curso de formação na modalidade EaD rki, “Vestires plurais das mulheres Iny Karajá” kièrki, anomaku iwidkỹ rikòrarunyre julho ta agosto ku ijōre 2022 kule, anoma wna widkè rawokuldunumy Grupo de Pesquisa INDUMENTA: dress and textiles studies in Brazil (@indumenta.br) kia wna, anoma rki ikòwydkỹdumy edital RE-FARM CRIA 2022, iwahidkỹdumy rki Instituto Precisa Ser imarca rki FARM.